

Tiltakskort – vold i nære relasjoner

Dette tiltakskortet beskriver hvordan du skal identifisere og følge opp beboere i asylmottak som er utsatt for vold i nære relasjoner.

1 Vold i nære relasjoner

Vold i nære relasjoner er ulike typer vold eller trusler fra familiemedlemmer eller tidligere familiemedlemmer. Begrepet omfatter også barn som opplever vold i familien (blir selv utsatt for vold eller er vitne til at familiemedlemmer blir utsatt for vold). Vold i nære relasjoner omfatter også tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll. Å utsette noen for vold i nære relasjoner er straffbart i henhold til internasjonale konvensjoner og etter straffeloven.

Volden kan være fysisk, psykisk, seksuell, materiell, økonomisk, digital, osv. For mer informasjon om ulike typer vold se: www.dinutvei.no

2 Mistanke om vold i nære relasjoner

Opprinnelsesland og individuelle forhold kan indikere at beboeren er utsatt for vold i nære relasjoner. Indikatorene i punkt 2.1, 2.2 og 2.3 er ikke rangert eller ment som en uttømmende liste. Indikatorene trenger isolert sett ikke å indikere vold i nære relasjoner. Det er viktig at indikatorene ses i sammenheng, og at du foretar en helhetsvurdering.

2.1 Tvangsekteskap, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll

Du bør være særlig oppmerksom på disse risikogruppene

- beboere som kommer fra land eller områder der tvangsekteskap og æresrelatert vold er utbredt, se [UDI 2014-041V2](#) for hvilke land det gjelder
- beboere som tilhører en etnisk gruppe der tvangsekteskap og æresrelatert vold er utbredt
- beboeren er mindreårig og opplyser å være gift eller forlovet (se tiltakskort om barneekteskap i vedlegg 3).

Unge kvinner og mindreårige jenter i risikogruppene kan være særlig utsatt. Du skal i tillegg se etter individuelle forhold som tilsier at beboeren kan være utsatt.

Eksempler på individuelle forhold kan være at beboeren

- har synlige tegn på å være redd eller kontrollert
- har synlige skader eller merker etter vold
- blir oppsøkt av familiemedlemmer eller bekjente i Norge, eller ber om permisjon for å besøke dem
- har inngått ekteskap med person bosatt i Norge.

2.2 Kjønnslemlestelse

Du bør være særlig oppmerksom på disse risikogruppene

- Jenter og kvinner som kommer fra land eller områder der kjønnslemlestelse er utbredt, se [UDI 2014-041V1](#) for liste over land det gjelder
- Jenter og kvinner som tilhører en etnisk gruppe der kjønnslemlestelse er utbredt

Jenter og kvinner i risikogruppene kan **risikere** kjønnslemlestelse, eller kan ha behov for helsehjelp etter å ha **blitt** kjønnslemlestet. Mottaksansatte skal avklare om beboeren har behov for helsehjelp dersom hun har synlige tegn på smerter eller ubehag i underlivet, eller gir uttrykk for slike plager.

Se hvilke hjelpeinstanser som er aktuelle på [nettsidene til Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress](#) (NKVTS).

Beskyttelse i Utlendingsdirektoratet (UDI) har et hovedansvar for å identifisere om det foreligger risiko for kjønnslemlestelse, se [instruks GI-03/2012 Retningslinjer om håndtering av utlendingssaker der kjønnslemlestelse er et tema](#)

2.3 Annen vold i nære relasjoner og negativ sosial kontroll

Du bør være særlig oppmerksom på beboere som har familiemedlemmer på asylmottaket (ektefelle eller foreldre), og som

- har synlige skader eller merker etter vold
- har synlige tegn på å være redd, truet eller kontrollert
- synes å ha begrenset bevegelsesfrihet
- isoleres av familiemedlemmer

3 Hva skal du gjøre hvis du har mistanke om vold i nære relasjoner?

Du skal ha en samtale med beboeren hvis du har **rimelig grunn** til å tro at beboeren er eller kan bli utsatt for vold i nære relasjoner, herunder tvangsekteskap, negativ sosial kontroll og kjønnslemlestelse. Du skal gjennomføre samtalen hvis

- beboeren selv opplyser å være utsatt
- andre instanser (for eksempel UDI) opplyser at beboeren kan være utsatt
- det er indikatorer som samlet gir rimelig grunn til å tro at beboeren er utsatt, se indikatorliste ovenfor.

Det er den som har hovedansvaret for å følge opp beboere som kan være utsatt for menneskehandel, vold i nære relasjoner eller barneekteskap på asylmottaket som skal gjennomføre samtalen. UDIs regionale enhet kan bistå hvis det er behov.

Dersom mistanken gjelder **medfølgende** barn, skal du varsle barnevernet i stedet for å ha en samtale. Du skal informere UDIs regionale enhet om at barnevernet er blitt varslet. UDIs regionale enhet skal informere Beskyttelse i UDI, som vurderer betydningen det vil ha for søknaden om beskyttelse.

Formålet med samtalen er å

- legge til rette for at beboeren kan gi informasjon om sin situasjon. I samtalen skal du avklare om beboeren har behov for akutt oppfølging eller annen type oppfølging.
- gi informasjon om rettigheter og hjelpetilbud

4 Gjennomfør en samtale med beboeren

Under samtalen kan du innlede til temaet og gi informasjon om rettigheter. Som støtte kan du benytte informasjonsbrosjyrer om forbud mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (se [UDI 2014-041 Informasjon om lovforbud mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse](#)).

Du kan si for eksempel (tilpass informasjonen til beboerens alder):

4.1 Tvangsekteskap, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll

«Vi vet at noen i ditt land blir tvunget til å gifte seg. Vi vet også at noen kvinner/jenter fra landet du kommer fra kommer til Norge fordi de er lovet bort til ekteskap med personer som bor her. I Norge er det straffbart å tvinge noen til å gifte seg. Hvis noen gifter seg mot sin vilje etter å ha blitt utsatt for press, trusler eller annen psykisk eller fysisk vold, kalles det et tvangsekteskap. De som blir utsatt for tvangsekteskap kan få hjelp i Norge. De kan blant annet få trygg bolig på et krisesenter eller fra barnevernet, og/eller veiledning og advokathjelp til å anmelde og til å gjøre ekteskapet ugyldig.

Har du opplevd noen slike problemer som du ønsker hjelp til? Har du opplevd å bli utsatt for press, trusler eller vold her i Norge? Er det noen som bestemmer over deg i Norge? Er det noen du er redd for i Norge?»

4.2 Kjønnsslemlestelse

«Kjønnsslemlestelse av jenter og kvinner er et inngrep som endrer eller fjerner de ytre kjønnsdelene, og er en tradisjon flere steder i verden. Mange kaller kjønnsslemlestelse for omskjæring. Kjønnsslemlestelse er forbudt fordi det er skadelig for jenters og kvinners helse. Norske myndigheter skal hjelpe jenter og kvinner som har blitt eller frykter å bli kjønnsslemlestet.

Mange jenter og kvinner har blitt kjønnsslemlestet før de kom til Norge. Det er ikke forbudt å være kjønnsslemlestet. Jenter og kvinner som er kjønnsslemlestet har rett til å få helsehjelp (når det er medfølgende barn: Foreldrene må sørge for at døtrene deres som er omskåret får nødvendig helsehjelp). Du kan få mer informasjon ved å snakke med en lege, helsesøster, jordmor eller kvinneklinikken på sykehuset. Helsehjelpen er gratis og helsepersonellet har taushetsplikt.

Har du behov for helsehjelp eller annen hjelp?»

4.3 Annen vold fra familiemedlemmer

«Vi vet at noen asylsøkere er utsatt for vold fra ektefellen/ foreldre, eller andre familiemedlemmer. I Norge er det forbudt å utsette noen for vold, det gjelder også dem som er i familie. De som utsettes for fysisk eller psykisk vold kan få hjelp i Norge til å komme ut av situasjonen. De kan blant annet få trygg bolig, voldsalarm og hjelp fra advokat hvis de ønsker å anmelde forholdet til politiet. Har du opplevd noen slike problemer som du ønsker hjelp til?»

4.4 Informer beboeren om rettigheter og hjelpetilbud

Hvis du har mistanke eller opplysninger om vold i nære relasjoner, gi personen det gjelder informasjon om rettighetene han/hun har.

Du kan for eksempel si:

«Vi vet at noen jenter/kvinner fra ditt land er utsatt for tvangsekteskap eller vold. Derfor gir jeg deg denne informasjonen sånn at hvis du eller noen du kjenner blir utsatt, vet dere hvordan dere kan få hjelp.»

Gi informasjon:

- De som er utsatt for vold kan få hjelp i Norge, de kan få trygg bolig på et krisesenter eller fra barnevernet, de kan få veiledning og advokathjelp til å anmelde og til å gjøre ekteskapet ugyldig.
- Kvinner og jenter (personer) som er utsatt for vold i familien kan ha rett oppholdstillatelse i Norge.

Forklar hvor beboeren kan henvende seg for å få hjelp:

- [Røde Kors-telefonen om tvangsekteskap og kjønnslemlestelse](#) gir råd og veiledning. Søkeren kan ta kontakt på e-post info.tvangsekteskap@redcross.no eller telefon 815 55 201
- [Kompetanseteamet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse](#) gir også råd og veiledning. Søkeren kan ta kontakt på e-post kompetanseteamet@bufdir.no eller telefon 478 09 050.
- Du kan ta kontakt med et [krisesenter](#) der du bor, for å få hjelp og et trygt sted å bo. [Kontaktinformasjon til Oslo krisesenter](#)
- Hvis søkeren er mindreårig kan du opplyse om [Alarmtelefonen for barn og unge](#) Telefon: 116 111, epost: alarm@116111.no. Se ellers punkt 4.2. i internmeldingen om opplysningsplikten til barnevernet.
- Gi kontaktinformasjon til politiet (nødnummer 112). Du kan lese mer om politiets arbeid mot vold i nære relasjoner på politiets nettsider.
- Helsehjelp for jenter og kvinner som er kjønnslemlestet: Gi kontaktinformasjon til helse-tjenesten (kjønnslemlestelse): lege, helsesøster, jordmor, eller kvinneklikken på syke-husene i Oslo, Stavanger, Bergen, Tromsø eller Trondheim. Her har de egne avdelinger som hjelper jenter og kvinner som er kjønnslemlestet. For kontaktinformasjon, se [Helsedirektoratets informasjonsbrosjyre Helsekonsekvenser og helsehjelp etter kjønnslemlestelse](#) Se også informasjon om vold i nære relasjoner på forskjellige språk på Languages - [Dinutvei](#)

Tilby å ta kontakt på beboerens vegne. Hvis søkeren ikke ønsker dette, kan du informere om at mottaksansatte kan bistå søkeren med å ta kontakt.

Tilby beboeren skriftlig informasjon: [Bufdires brosjyre om konvensjoner og lover om tvangsekteskap](#) gir en kort oversikt over aktuelt lovverk om tvangsekteskap, og inneholder kontaktinformasjon til aktuelle hjelpeinstanser (oversatt til arabisk, engelsk, farsi, pashto, russisk, somali, sorani, tyrkisk og urdu).

5 Hvis beboeren opplyser å være utsatt for vold i nære relasjoner

5.1 Ved akutt behov for oppfølging

Hvis beboeren kan være i akutt fare skal du sikre at beboeren umiddelbart får nødvendig oppfølging. Beboeren kan for eksempel ha akutt behov for plass på krisesenter, botilbud i regi av barnevernet, politibeskyttelse eller legehjelp.

Hvis du er i tvil

- spør beboeren «*Trenger du hjelp med en gang?*»
- be om veiledning fra Kompetanseteamet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (se punkt 6.)

Ved behov for akutt oppfølging, skal du

- **ringe politiet** (02800) ved behov for akutte sikkerhetstiltak og for å avverge straffbare handlinger (avvergingsplikten). Husk å varsle politiet skriftlig med kopi til UDI i etterkant, se punkt 5.3
- **ringe lokal barneverntjenesten/barnevernsvakten**, hvis søkeren er enslig mindreårig eller medfølgende barn og har behov for akutt plassering. Husk å sende skriftlig bekymringsmelding med kopi til UDI i etterkant, se punkt 5.3

- **kontakte et krisesenter** ved akutt behov for trygg bolig (gjelder voksne og eventuelt deres medfølgende barn). Du finner oversikt over kontaktinformasjon på Krisesentersekretariatets nettside (ekstern lenke).
- **bistå beboeren i å få helsehjelp**, hvis det er aktuelt
- **informere og involvere UDIs regionale enhet**. Opplysninger er nødvendige for å legge til rette for trygt bomiljø og oppfølging i mottakssystemet. UDIs regionale enhet kan bistå deg. Den regionale enheten i UDI skal også formidle opplysninger til Beskyttelse. Opplysninger kan ha betydning for utfallet av saken om beskyttelse. Samtykke fra beboeren er ikke nødvendig.

5.2 Vurder om beboeren er sårbar av en annen grunn

Vurder om beboeren er sårbar og trenger oppfølging av en annen grunn, for eksempel fordi han/hun er offer for menneskehandel, i tillegg til å være utsatt for vold i nære relasjoner eller blir utsatt for vold fra andre i eller utenfor asylmottaket.

5.3 Informer UDIs regionale enhet

UDI har behov for informasjon

- for å vurdere hvilke tiltak som er aktuelle for at beboeren kan få tilrettelagt botilbud og nødvendig bistand fra andre instanser
- for å tilrettelegge asylprosedyre og få asylsaken tilstrekkelig opplyst

Spør om beboeren allerede har meldt fra om å være/ha vært utsatt for vold i nære relasjoner til den instansen som behandler asylsaken (Beskyttelse i UDI eller Utlendingsnemnda (UNE)).

Hvis ikke, informer UDIs regionale enhet om at beboeren er sårbar per telefon.

Du trenger ikke samtykke fra beboeren for å gi informasjon til UDI.

Følg varslingsrutinen til UDI, hvis voldsutøveren bor på asylmottaket, i tråd med Rutinebeskrivelsen for generelle krav pkt. 8.

5.4 Vurder tilrettelagt botilbud i samråd med UDI

Vurder i samråd med UDI

- hvordan sikkerheten til beboeren skal ivaretas
- om det er behov for plass på krisesenter: For voksne (og eventuelle medfølgende barn) ta kontakt med kommunalt krisesenter. Du finner oversikt over kontaktinformasjon på [nettsiden til Krisesentersekretariatet](#)
- behov for akuttplassering for enslige mindreårige: Kontakt lokalt barnevern/barnevernvakten.

5.5 Vurder å varsle politiet

Du har plikt til å gi opplysninger til lokalt politidistrikt, uten hinder av taushetsplikt for å avverge visse alvorlige straffbare handlinger, for eksempel om søkeren opplever vold eller trusler i Norge. Du kan lese mer om avvergingsplikten på www.plikt.no.

Du skal gi informasjon ved å

- skrive brev til lokalt politidistrikt. Brevet skal sendes som vanlig post. Asylmottaket skal sende kopi av brevet til UDIs regionale enhet i Mot-portalen som generell korrespondanse tilknyttet beboeren.

- Hvis asylmottaket gir opplysninger til både politi og barneverntjenesten i en sak, skal mottaket gjøre begge instansene kjent med dette, så de kan samarbeide om videre saksgang.

5.6 Gi beboeren hjelp til å politianmelde

Du skal gi beboeren som ble/er utsatt for vold/kriminelle handlinger på eller utenfor asylmottaket bistand til å anmelde vold/kriminalitet.

5.7 Varsle barneverntjenesten

Du har meldeplikt til barneverntjenesten hvis du har grunn til å tro at et barn

- blir mishandlet eller utsatt for andre former for alvorlig omsorgssvikt
- har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker, eller
- blir utsatt for menneskehandel

Du skal gi informasjon ved å

- skrive bekymringsmelding til den lokale barneverntjenesten. Bruk UDIs skjema i [UDIs retningslinje 2014-015](#). Brevet skrives ut og sendes som vanlig post. Asylmottaket skal sende kopi av bekymringsmeldingen til UDIs regionale enhet i Mot-portalen som generell korrespondanse tilknyttet beboeren. Hvis asylmottaket gir opplysninger til både politi og barneverntjenesten i en sak, skal mottaket gjøre begge instansene kjent med dette, så de kan samarbeide om videre saksgang.

5.6 Registrer informasjon i Mot-portalen

Registrer informasjon om beboeren, som er nødvendig for å tilrettelegge botilbud og oppfølging, i Mot-portalen, i tråd med gjeldende rutiner.

Registrer informasjon om ny adresse hvis beboeren har flyttet til et krisesenter eller hvis omsorgsansvaret har blitt overtatt av barnevernet, i tråd med gjeldende rutiner.

5.8 Tiltak rettet mot andre beboere på asylmottaket

Asylmottaket skal vurdere om det er aktuelt å iverksette tiltak rettet mot andre beboere på mottaket for å ivareta deres sikkerhet i tråd med Generelle krav til drift av asylmottak pkt. 2.6 b)

6 Du kan få veiledning

[Kompetanseteamet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll \(ekstern lenke\)](#) gir råd og veiledning.

E-post kompetanseteamet@bufdir.no eller telefon 47 80 90 50.

Du kan også kontakte UDIs regionale enhet for å få veiledning fra UDIs representant i kompetanseteamet.